

СТРАЖИЛОВО

ЛИСТ ЗА ЗАБАВУ, ПОУКУ И КЊИЖЕВНОСТ

ВЛАСНИК И УРЕДНИК ЈОВАН ГРЧИЋ.

БРОЈ 48.

У НОВОМ САДУ 27. НОВЕМБРА 1886.

ГОД. II.

БЕГУНИЦА.

I.

Проко поље трска сува
Покрила поред воде Саве,
А кроз њу јесењ ветар дува,
Те ломи сламке свеле траве.

Студена вода, замућена,
Таласом груди брегу пара;
А мрко-жута, мутна пена
Шуштањем брегу одговара.

И плаво небо сјајно чело
Покрило валом туговања
И натуштено, невесело
Од земље своје лице склања.

Облаци мутни погоне се,
Те крију месец, звезде јасне.
Живота нигде не чује се
Сред ноћи тавне и ужасне.

Једино што се из даљине
Зачује урлик вука гладна,
И овамо се право вине
На брзих крилих ветра хладна.

II.

Прилика једна ту се дала;
Облик је тешко разазнати.
Крај замућене реке стала
И сетним оком ток јој прати.

А муња облак кад просече,
Тад спазии бриге пуно лице
И сузу, како с ока тече
И кваси образ немилице.

Допре ли урлик бесна вука
До уха њена пажљивога,
Задрхти сва од грозна звука,
А поклецне јој слаба нога.

III.

Три дана Стане не зна друга
Ван хитрих вала Саве бурне;
Три дана тако хладна, дуга,
Њих она прати брзе, журне.

„Куд валовита тече Сава,“ —
Чула је песму од гуслара:
„Обновљена је тамо слава,
Повраћена је круна стара.

Душмана српских тамо није,
За вешала се не зна тамо,
И венац славе том се вије,
Који за Српство гине амо.“

А три су брата њојзи пала
Од клетог зрна душманскога,
А с исте среће ни зазнала
Бабајка није, оца свога.

Још млади војно њојзи оста,
И он је, тужну, посла амо;
Јер гледала је јада доста
У домовини тужној тамо.

А он се гори чарној крете,
Да оца свог и браћу свети.
Поглавица је дичне чете;
За слободу ће с њом умрети.

IV.

Три дана она гладна, жедна
Ту срећну земљу сада тражи,
На милог војна мисао једна
Очајну душу још јој блажи.

И он ће скоро за њом амо,
Једина радост и уздање.
„Ах, брже само, брже тамо!“
Чује се њено шапутање.

И суза једна засја хладна
У замућеном оку њену.
Ал не за браћу, не за оца јадна; —
За *Босну* то је ојаћену.

V.

Ал што је тако мутна Сава
У страховитој овој ноћи?
Њу обузима тајна страва,
Не да јој, слабој, даље поћи.

И клону овде малаксала;
У реку јаче гледат' стаде,
Док усред бурних мутних вала
Нејасну слику не познаде.

Наке се. Страха пуним оком
Све исту тачку помно прати.
А она брзе реке током
Кб да ће амо к њој пристати.

Не чује урлик вука гладна,
Што већ за леђма на њу зија;
Не чује цику вих'ра хладна,
Што голе груди њој пробија.

Човечју слику распознаде,
И дрхти, стрепи пуна леда.
Ах, лице мушко, авај јаде! —
Ужас је ово, што сад гледа.

За лепе косе дохвати се
И очајно их чупат' стаде.
Из груди врисак заори се:
„Ах, Миле! Зар ми и ти паде?“

И часа истог већ је није
На брегу онде било више.
Већ мутна Сава и њу крије,
Над њом се вали заклопише.

VI.

На место њено вук је стао
И режи на плен изгубљени.
На мутну Саву заурлао,
На двоје мртвих загрљени'.

Н. В. Ђорџић.

МИЈА БРОДАР.

ПРИ ПОВЕТКА ИЗ БАНАТА.

НАПИСАО МИЛУТИН ЈАКШИЋ

(Наставак.)

и друга партаја није седила скрштених руку. Кортешовало се, колико се могло и где се могло. По сувачама, берберицама, на рођу, свуда, а коловође се скупљале код грк-Совре, код Мије Бродара и Ђоке Ердељана.

Код грк-Совре писале се цедуље с именима њихових кметова кандидата, јер оне друге коловође слабо су биле писмене.

Ђока Ердељан био је највећи усталац међу њиховим кортешима. Прелазео је село преко и уздуж, раздавао је својим људима цедуље своје партаје, говорио је противу општине и износио је у живим бојама недела поглаварска.

„Ако не верујете мени, људи, ево читајте у новинама, па ћете видети, какви су нам поглавари.“ И он би им говорио све на памет, што је стојало у оном грк-Соврином допису. Људи су волели веровати, него мучити се срицањем разглашенога дописа. „Мора да не ваљају, кад су их већ и у новине метли,“ рекоше многи.

Па онда је нападао на кметове вирилце. Зашто да су газдаши кметови због свог газдашага? Кад се

већ дало пароду право да бира, требало би све да бира. Ајак, није то тако. Све ћемо ми то друкчије удесити. А кад удари на нотароша, онда овлада међу слушаоцима право одушевљење, јер га сви мрзе. И Мија више не ћути, већ диже, гдегод може, своју снажну реч против општинара.

Он се разликовао од Ђоке у томе, што није тражио људи, већ су сви њега тражили и купили се, да га чују.

Кад Мија дође у ватру, милина га слушати. Он је слободно говорио, није се ни на шта освртао. Безобзирно је све шибао и тако је многе задобио за своју партају. Но Мија није зато говорио, да их задобије, већ што је морао тако говорити, што је тако у дубини душе своје осећао.

Сви, који се у животу руководили својим уверењем, скупили се у његов табор. Само таквих није било много у селу. Већина је била интересом или незнањем везана за варошку кућу.

На реч Мијину пазили су и његови противници. Кнез је одмах сутрадан, после последње црквене скупштине, почео с председником у споразуму за-

грађивати порту, да се не би, као што рече Мија, вашке вијале по њој.

Седи тако Мија једном у сувачи, а око њега Ђока Ердељан и још неколико његових присталица.

„Мијо,“ рече Ђока, „наша страна хоће тебе да бира за кнеза.“

Мија је ћутао.

„Јеси ли разумео, Мијо, партаја хоће тебе за кнеза — хоћеш ли да будеш кнез?“

„Нећу,“ одговори Мија.

Друштво се зачуди. Нису се надали томе одговору. Где се човек не би примио кнежевине?

„А што да нећеш?“ опет ће Ђока.

„Нећу да будем кнез.“

„Е да, мораш ти бити. Ко ће други?“

„Нек буде ко хоће, ја никад нећу бити кнез,“ рече Мија одлучно, а то је значило, да заиста никад неће бити кнез.

„Ал баш ти треба да будеш, јер прво и прво тебе хоће сви људи, а друго: ти ћеш најбоље знати довести село у ред. Од тебе ће највећма зазирати ти, што се праве први људи, а овамо су највећи потричари. Кнежеве овце потиру поље — сваког пролећа кваре жито; а кад му се радени враћају из поља, пусте по осам коња за колима, а коњ као коњ, захвати овде, захвати онде, а још више погази. — Него знате, шта је ново? Чича Леша прешао у њину страну. Пре неко вече частили се општинари с њим у великом бирту, па га преварили. Рекли му, да ће Велисава бирати за кнеза. Лажу, сунца ми, лажу. Хоће само да добију своје кметове.

„Можда ће га и бирати, па опет владати на своју руку, јер се Велисав у кнежевину не разуме, а и мекан је, пустиће им све на вољу,“ рече Драгић Перков.

„Сад како буде, тек тај може много да наради; јеси-л' чуо, Мијо!“ примети Ђока.

„Може, шта може, рече Мија, али кад се сложимо нас две три средње газде, вредимо, колико и и он. Гле јако!“

„Не говори тако. Не иде то тако лако. У њиховим је рукама власт, за леђи им стоји нотарош и вармеђа. Тај орјатин замрсио нам село, да га ни министријум не би размрсио. Није дакле шала, Мијо, бећ буди ти кнез, као што је и твој деда био. Ти ћеш све довести у ред.“

„Нећу бити кнез, макар шта да буде,“ рече Мија и намргоди се.

„Е, хајд добро, онда се можемо махнути целог посла,“ рече зловољно Ђока.

Мија се накашље и изађе напоље, па се за час опет врати. Неће па неће, ма све пропало.

У то донесе Мијин Гавра бардак с ракијом.

„Дед наши, Ђоко.“

Ђока напије у шали:

„Да Бог поживи нашег новог кнеза!“

Мија само окрете главу, као да би рекао: не примам.

Бардак се обреди, само га Мија није принео устима, јер он није никад пио ракије.

„Баш кад нећеш, рече после подужег кошкања Ђока, а ти ме послушај у овом. Ми ћемо дати на глас, да ћемо тебе бирати за кнеза, а ти само ћути, па кад већ продру наши кметови, онда ћемо лако другог наћи.“

„Хајде добро,“ рече Мија.

Тако се партаја разговарала и пила ракије.

Одједаред залаја вера у Мијиној авлији, а упутра уђе један ешкуч и плајаш.

„Је-л' ти ту Мија?“ запита ешкуч његову домаћицу.

„Није, ено га у сувачи.“

Ешкуч се упути у сувачу. Ваздан је околишио. Једва некако исплете, да је дошао по парохијал. На Мију спада шест форинти и још нека крајцара.

Мија мрко погледа ешкуча. Тако га је мерио једно парче, па онда му рече:

„Иди, Нико, и реци твоме кнезу, да Мија Бродар неће плаћати по новом, ма да му дође цела варошка кућа на кућу.“

Последње речи изрекао је загушљиво, од силног гњева, што му је груди обузео.

„Не узми, приљ-Мијо, од мене за зло. Нисам ја крив. Још ја кажем кнезу, нек пошаље Живу, ја нећу да се мразим с пријатељем (јер били су неки пријатељи) аја, он баш мене послао. Хајд, рекох, да ти кажем, да платиш, јер ће за тебе боље бити. Немој да се противиш, зашто можеш бити крив, кад је тако власт наредила.“

„Ја сам ти већ казао, да тако неће бити. Плаћаћемо ми, како смо и досад плаћали. Питај твога кнеза, кад је још ешкуч купио бир?“

„Како знаш, приљ-Мијо,“ рече ешкуч а у души се већ напред радовао покору, што ће да се направи, јер је он мрзио Мију исто тако, као и Мија њега, само је Мија њему показивао, да га не бегинише, а он се пред Мијом вечито претварао и улагивао.

Ешкуч је чекао, да га Мија понуди ракијом. Мија га није ни гледао. Кад виде, да га не нуди, покуњи се и оде.

Друштво из суваче разиђе се. Мија је седио још једно парче.

Сувача је некако тромо мрела. Остала је сиротица сама. Њене друге у селу поодавно су престале млетити те заспале дуготрајним сном.

Увидеше газде, да им не ваља посао. Коњи им ослабили, не можеш их познати.

Мија није хтео престати. Два му најбоља коња погинула, а они други! Не може Гавра да иде у сватове од срамоте.

Кад прође Мија поред штале, пеће ни да завири у њу, само тешко уздахне. Често је опомињао Гавру, да коње добро храни. Кад је зле воље, плане на њега, што их боље не гледи, а Гавра не сме ништа да каже.

Боже, како је било Мији, кад су му угинули коњи, па два наједаред. Срце му је хтело препући и крв му је појурила у главу.

„Можда угинуше, што толико окрећу сувачу,“ морила га је помисао, и сав се грозио од те помисли.

Али не, не, чини су подметнуте у његову кућу, па је ето све суноврат. То је он подметнуо, тај несретник. Како ћу да му се осветим? помишљао је Мија.

Па шта ће с коњима? Да их вуче на излаз? Свет ће да пружа прет, па да каже, погинула марва од радње. Нико неће веровати, да су то чини. А чини су, зацело чини.

Два дана стоје коњи у шталогу. Мија ником ништа не говори. Други дан у саму ноћ доведе Цигане, да их одвуку, а коже нек су њине, само нек не разглашују. И нахранио их и напојио добро, и дао им кола и коње, да се не муче сами, само да ћуте.

И Цигани су ћутали до ујутру. Кад ујутру, све ври село и то од две новости. Прва новост Мијина несрећа, друга новост срамота Живе ешкута, најбољег сеоског кортеша.

Ево шта је било код Живе. Тек зора била заплавила, а комшинице видеше нешто необично на ступцима његове каније. Шта је, Боже? не види се, још је мрак.

Кад свануло, виде се лепо две кошнице, натакнуте на препове, што су красили ступце.

Шта ће кошнице на ступцима? Устумарао се комшилук и забринуо се, да неће дознати ту тајну.

Кад Жива по господском реду устао касније нег други људи, као опарен брже боље скиде кошнице. Кљуцало се, док се није прокљувало.

Горник Данко Комарац купио чуварину. Дошао и к Живи, да добије храну, што му је имао дати. Живе не беше код куће, већ га његова млађа одведе на таван, да му измери жито.

На тавану било неколико кошница, међу њима и једна бела окречена. Ту кошницу познао је Данко, јер је то била кошница његова стрица Пере, коме су с њом још пет других кошница јесенас украли.

Данко се чинио невешт, јер се бојао, да му општина не одузме чуварину. Зато оде и исприча

своме стрицу, шта је видио; стриц исприча компији, те тако сазна за то и момчадија Мијине партије, нађу две кошнице, па их натакну из прдачине на Живине ступце.

Због тога није смео коловођа кола општинскога да се покаже на сокаку. Деца су му викала: меда, што краде меда, а старији су говорили: ето, лија долијала.

Та крађа врло га је смела у кортешовању, јер се није смео нигде појавити. Ако се где појави, презиру га и смеју му се, а смешност убија.

Противна партаја смејала се, а кнез Ива богме се озбиљно забринуо. Чула се после смеја и повика: ето какве су коловође варошке партаје! Лопови!

Жива је неко време био роб, и чампо је код куће као осуђен, а пред вече се, у исто доба, кад и сова са сеоског торња, кретао у село и састајао се са синовима ноћним.

Једаред у вече оде Жива кнезу на саветовање. Није далеко избор кметова, а ствар још није потпуно удешена.

Сели у великој соби и разговарали се поверљиво.

„Како да ниси боље пазио на те несретне кошнице, човече божи!“ с тим га је речма предусрео кнез.

„Шта ћу, да их ђаво носи, кад сам заборавио на њих као мртв. Мислио сам, ко ће на мој таван, а друго склонићу их за који дан. Од данас до сутра па ето остадохе до прекјуче. А та моја луда Пела — а баш сам јој показао, како ће други пут боље пазити на такве ствари.“

„Мораш гледати, да се извучеш из те невоље. Ја мислим, овако ће најбоље бити. Ја да позovem Перу, па да му обећам коју воринтачу и да му попретим, да ће му синовац изгубити чуварину, а он да неће кадити школску и општинску пећ, ако не дође код тебе и не призна, да то нису његове кошнице, а ти међутим спреми друге кошнице, а те склони.“

„Не тако, рече Жива. Пера ће и то коме приповедати, јер сви мисле, да ће наша партаја пасти, па ћемо се оба двоје осрамотити, него ћу ја натерати Игњу Мркшиног, да призна, да је украо кошнице, као што и јесте, а мени није дао да их сачувам, већ ми их је продао, а ја као нисам ни знао, да су то крадене кошнице. Тако ће бити најбоље.“

„Хајде ради како знаш, само гледај шта ћеш. Морамо се упети из петиних жила“, рече кнез забринуто. „Само да пас Леша не изневери, а кад буду наши кметови изабрани, онда смо на коњу. Ја морам бити кнез. Ако не будем кнез, онда сам пропао. Продаће ми се имање, јеси ли разумео, Живе, продаће ми се имање“, настави страсним гласом. „Ја

сам пропао човек, Живо. Само нотарошу дужан сам шест хиљада, а кад бих ти изређао и све друге дугове, уреспублио би се. Само се то покрива, док једаред цео свет не сазна за овај мој покор, и онда ми је ту крај. Знаш ти, Живо, да ја на тавану немам ни зрна жита, а у џепу ни пребијене паре. Све сам потрошио за избор. Ветрењача ми спала; сувачар ме оставио, јер му нисам могао платити. Одатле би бар хлеба имао. А тај „одер“ — ту је мислио нотароша — сваки час иште новаца, вели: треба солгабирову оволико, оном онолико. А ја руку у џеп, па плаћај. Кад су оно били да прегледају касу и новац од штајера, наишли су у каси место неколико хиљада стакџе с ракијом. Ја сам морао узети две хиљаде, да исплатим векслу чивутину, а друге сам новце којекومه подавао све на два на три дана. То ме је коштало преко четир стотине форинти. Глоба отишла солгабирову у џеп, јер би ме другиче суспендирао. Колико је новаца припало од варошке куће, па и у другим приликама, али све бадава, кад сам то раздао на десет страна. Мени ако је остало . . . ал шта ми је остало, кад сам и то потрошио частећи ту дерну господу, Швабе и Чивуте. А нотарош, нотарош! Тај ме је убио. Само да се њему могу одужити и да му вратим жао. . . . Но шта говорим, та и он хоће да ја будем кнез. Он ме је свему научио, како да радим. Али, Живо, још једаред да будем кнез, бићу срећан и ја и ти. Другичје ћу да радим. Нећу више делити ни с ким. Само ћеш ти добити свој део. Нотарошу нећу дати ни крајдаре, та и тако ме већ много, много кошта. Него ако пропаднемо при избору? Ех то не може бити. Радићемо дан ноћ, а ради и нотарош. Богме нека ради, јер . . . шта већ досад нисам мислио. Знаш Живо, стегло ме је, па не могу да дахнем. Све једнако идем за њим, као слеп. Кад немам

новаца па хоћу да полудим од бриге, кажем му то, а он само тури руку у џеп, па ме пита: колико ћеш, Иво? Ја сам већ напред намислио, да не узимам, јер готово и немам на шта узимати, ако хоћу бар кућа да ми остане над главом, а већ знам, какву ће камату узети. Али треба ми. Шта ћу, обезумим се и узмем, али се заверим, да више никад нећу узимати. Кад опет останем без новаца, па сам забринут, он одмах види, шта је, па ме пита, хоћу ли новаца, а ја зажмурим па опет узмем. Тако је било већ много пута. Па шта ме кошта бирт и карте! Колико сам се пута клео сам себи и жени, да нећу више у бирт завирити, ни карата у руке узети, па опет. Ах, Живо, само да се још једаред очистим од дуга, па никад више, никад више. Нит ми треба нотарош, нит варошка кућа, нит бирт, ни карте. Бог их убио! Не треба ми ништа туђе. Седићу код своје куће и чуваћу, што је моје. Своју земљу сам ћу радити. Бићу миран човек. И то ће да буде. То може бити. Само да будем још једаред кнез. А ја ћу бити кнез. Знаш, шта сам хтео да радим? Хтео сам позвати Мију, да буде ешкут ил поткнез — шта хоће . . .“

Ешкут Жива с чуђењем га је гледао. Шта говори човек! . . .

„Јест, али он не би примио моју понуду. Знам ја Бродаре! Па кад нећеш, злотворе мој, чекај, ја ћу те научити памети. Скољаћу те у ариште . . . Кад ти ја подметем ногу, па паднеш, нећеш се скоро дићи. Чекај, бесни Мијо . . . Иди сад, Живо, по селу, па ради, колико више можеш. Али не. Прво ми нађи ешкута Нику, па му кажи, да ми одмах дође. Треба ми. После иди од куће до куће.“

„А новце?“ запита Жива, жмирећи својим бадемским очима.

„Да, јест“, уздахне горко Ива и оде Чивутину.

(Наставиће се.)

ШАРЕНА ЈУНИЦА.

СЛИКА ИЗ СЛОВАЧКОГА НАРОДНОГА ЖИВОТА.

НАПИСАО МАРТИН КУКУЧИН (БЕНЦУР).

(Наставак.)

III.

ако је прошао наш драги Адам Крт. Краве нема, педесетица пукла, а два форинта сломила врат у крчмарској кеси.

— Бого и божићу! — уздише Адам. — Шта ће ми Ева рећи? Колико се сиротица намучила, док је скуцкала педесетину; а ја је разбио тако шале! Како да јој покажем толику гомилу бакра? На шта ће тек, кад чује, да сам два форинта утуклао? Знам, да ће ми дати целе недеље, да липам

слану воду. (Понда се узе тешити). Ал како она може знати, колико сам ја потрошио, кад не зна, шта сам за чарапе добио?

Не зна да! По носу му Ева позна, колико потроши. Зато је се тако и боји.

Замислио се ето Крт у крчми о својој беди, док му паде у памет, да још није пазарио за кућу што треба: бибера, меда, каве, шећера, мака, олаја и других ситница. Узме чугању (буџу), па хајд на пазар под шатру, где се те ствари продају.

Купи лончић за мед, јер би из хартије процурио. Узме две фунте меда, јер му треба за медљану ракију. Узме сатљик мака и доста бибера. Налије у стакло за шест новчића сирћета. Негде у дућану купи у стакло рибије масти за женине свечане чизме. Прође поред колачара, па узме својој Еви велико срце с огледалом и за десет новчића слатких колачића везаних вршцом.

Тако натоварен лончићима пође кући.

Људи се разилазе, јер на Мрхановској кули било већ пет сахата.

Између других види Адам Крт и свога суседа Адама Трику, где води дебелу шарену јуницу.

Потрча за њим, да заједно иду у Адамовце. Сети се у један мах, да с њим живи у завади.

Баш сад две године прошло о Михаљу, како се завадили. Од оно доба ни да погледа један другог.

Овако је то било: Петао суседа Тринке прелазео у Кртову авлију. Ту није био ни мало нуждан, јер је и Крт имао петла. Али Кртов петао млађи и слабији од Тринкина. Где је два петла и две жене клеветнице, ту мора доћи до свађе. Па тако било и ту. Петлови се хватали у коштац. Кртов као млађи, те и слабији, увек мора да умакне са свог рођеног буњишта. То Ева прими к срцу. Зар њен петао да не буде господар на својему рођеному буњишту, а Тринкин и тамо и овде? Разгорупади се, па поручи комшиници, да чува свог петла. Тринка види, да кума Кртовица има право. Ухвати свог петла, па га тури на таван под решето. Оде у шуму, па тек трећи дан дође кући. Сиромах роб трпио је три дана глад и жеђ под решетом. Да не удари Тринкиница у бајање, отегао би петао свој красни реп и шију. Наљутила се љуто на куму, па, кад била прва прилика у цркви, не седе више поред ње него што даље. Криштени кумови се ето завадили због петла. Трили се још, додуше, али Тринкиница само кечи прилику, да заподене прави бој. Није дуго потрајало, па се прилика тому и јавила.

Имао Крт стару козу, држи је већ толико година, па се испомаже. Лети му тамани младе прорашљике у плоту у башти. За зиму јој насеје репе. Док се пазео са суседом, смео је везивати козу и за његов плот. Не би, по богу, ни било лепо, да криштен кум отера куму козу. Шта би свет рекао на то? Е, па тако је Кртова коза достала части, да брете кумову ограду, а брсла је све на чисто као неброј гусеница.

И летос одвео једаред Крт козу кумову плоту, па је везао за трп. Смео с ума, да је пукла кумовска тиква.

Тринкиница то и чекала. Како коза на њеној оградџи замака, дохвати она маказе, хајд кози, те јој одреза

дугу браду и привеза на рог. Тако нагрђену козу веза за тарабу у гувну.

Крт се зачуди, кад чу, како му Лиза негде близо мече. Оде, да види, где је и шта је. И нађе је код гувна.

— Лизо, Лизо, шта је? Што не пасеш? Не ћеш ваљда, да ти и лети репе дајем! Гле јако!

Помислио, откинула се. Ал кад прешао ближе, види, да је привезана, и још снази одсечену браду. Ко то учини? Зашто? Па викну:

— Тако, куме? Тако зар? Зато што ти сваке зиме пијем опанке? Чекај само!

И попрети суседовој кући.

Одведе козу у појату, па је тамо хранио неколико дана. После је прода у пола цене. Готово је плакао, кад се с њом растајао, а на кума се још већма ражљутно. Него се завери на освету, па страшну освету.

И осветиће му се.

Тринкин петао заборавио, да се госе замразиле, па пређе опет у Кртову авлију.

Кртовица га умами на јечам у кућу, па га ухвати. И шта урадише? Она му одреза реп, а он му провуче кроз нос перо, те га избаце напред авлије.

Упрепашћен петао прелети кући, кокотајући и блудећи овамо онамо као без главе. Узбуниле се кокоши, па пођинале, те подигле галаму, као да је дошао суђен дан.

Напатио се и Тринка и Тринкиница, док су петла ухватили. Кад га ухватили, унесу га у собу.

Тринкиница викну:

— Ето ти твога кума! То нам је хвала!

— Шта си ти урадила с његовом козом?

— Ја извела њу само на поље, а овај угурсуз ето одреза петлу нашему реп и провуче му перо кроз нос.

— Требао је теби нос запушити, да не мељеш толико језиком. Гледај, какав ти је петао. Цело ће село да се смеје, цело село!

— Мени се не ће нико смејати, — разгорупади се Ева Тринкина.

И док рече, дохвати нож и одрубџ петлу шију. Сиромах петао поигра по соби, опружи шију, па пусти своју невину душу.

Тринка љутит на Крта, ал сад опет да се зграни на жену.

— Једи га ти! Ја не ћу, па ма два дана морао саму слану воду сркати.

— Нека га изведу они!

Тринкиница дохвати петла за ноге, па хајд суседу. Отвори врата на Кртовој соби, те фис с петлом унутра.

Крт се осврну, па види мртвог петла. Сад га

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

1055
шчела он својеручно, однесе га куму и положи на сто.

— Ја немам с вама ништа. А оваку црканицу не посите ми у моју кућу, јер —

И попрети куми.

То се збило преклане о Михаљу дне. И тако прошло већ две године, како се кумови и не гледе.

IV.

Кум Трика води с вашара дебелу јуницу.

Крт забације једном погом и жури се за њим; а кад дошао близу, накашља се, да се и јуница трже. Трика се осврну. Кад познао Крта, одмах опет преда се, као да није никога видио.

Но Крт га стиже, па му рече:

— Куме, комшија, јесте ли купили ту јуницу?

Да није био мало наквашен, не би му речи рекао; ал га у пићу прође зло срце.

— Нисам, — осече се Трика, па ни главе да обрне на кума.

— Нисте; а где сте је испрели?

— Реците, да сам је вама украо.

Хоће Трика да наљути Крта, јер у Крта ни папка у појати, откако продао козу.

— Хајде, куме, да сврнемо амо на коју реч. Ви се срдите? Ко ће се срдити за такве трице, за једног петла?

Крт повуче Трику у крчму.

Трика види, е Крт хоће да се мири. Веже јуницу пред крчком за ћерчиво на прозору и уђе с кумом унутра.

Јуница млада, три јој године, риђе боје, само по леђима и по ногама од колена бела. На звезди до ноздрва има белу пругу, штоно је зову феџером. Дуго јој време, па турила главу у прозор, па гледи у чивутеку прљаву крчму, пуну натучену вашарцијама, као да контролира слушкињу, која иза заграде мери смрдљиву ракијушину.

Газда Трика са кумом отишао у собу башка, да се међу собом измире.

Рећи ће најпре Адам Крт:

— Куме, да ми продате вашу јуницу.

— Зашто не? — на то ће Адам Трика. — Волим вама него другому.

Погоде се. Крт пристаје и Трика му прода јуницу за тридесет и три форинта.

Крт плати три форинта шајна алвалука. И тако га први и други алвалук кошта пуно два форинта сребра.

Кад су већ обојица имали доста под капом, помире се. Петла и козу не спомињу ни издалека.

Ту ће их затећи Трнкиница. Мислила жена, муж јој је зацело већ на по пута, а она заостала била, да покупује којешта за празник Љутито уђе у крчму, па повика на мужа:

— Хоћеш ли већ једаред кући, ождераницо никаква?

Трика се лепо насмеја на своју женицу и направи јој места до себе на клупи.

— Ево, седи амо. Кум плаћа. На, пи.

Трнкиница љута као рис оде напоље.

(Наставиће се.)

МОНАСТИР ПАКРА.

ОД ВЛАДИМИРА КРАСИЋА.

(Наставак.)

За несрећног рата с Турцима, године 1737. пресели се много народа српског из Босне и Херцеговине у Аустрију. Тада Турци попале и разоре многе цркве и манастире, па и св. заведенски манастир Гомионица, у Босни, опустео је тада сасвим, а калуђери побегну под окриље царско, оставивши све своје имање грабљивом непријатељу; и пребијајући се од места до места са својим вођем, игуманом Пахомијем, дођу месеца октобра 1738. у Пакрац, тадашњему владици Нићифору Стефановићу, и стану му се молити, да им даде какво место за пребивање. Овај им одреди, с пристанком св. Анских калуђера, опустелу Пакру, коју они понове и тако она опет пропоја у славу божју и на част вере право-

славне. Св. Ански калуђери дали су Гомионичким »приволно писмо«, у коме, међу осталим има ово, што иде:

„Никъ же согласихсѣа мы манастира Св. Анне ѣгъмень со братствомъ небожнѣо со благословеніемъ преосвященнаго господина архіерѣа нашего Никіфора Стефановича и егѣо наследника господина архіерѣа Софроніа Јоанновича предреуеннѣо обитель пакрацкѣю сѣ подлежащими еи грѣитѣ предреуеннѣо калѣгеромъ гомионичанѣо предати, да они к напредѣвѣ и всегда, како настоѣрѣи, тако и по нимъ наследѣючѣи могутъ они скате обители наследѣннѣи быти и во всякъ ѣвѣже бы сами ѣ не трѣждѣлиса господрѣити. К томѣ же болѣзѣю арѣ хотѣли бѣзѣтъ црковѣ козѣвнѣгѣити, или разорѣити ю свободни да сѣтъ ѣвѣже во своемъ свѣремъ манастирѣ и грѣитѣ. Мы же нимъ своесколнѣо, безъ всякаго насилѣбѣнѣа,

многократно окитель с подлежащими грѣхити предаемъ и изрѣземъ, и до послѣдка клико мы еше менше по намъ послѣдующїи имъ досаждати да не можемъ, предъ ниже помензтими скидѣтели. Большаго ради вѣроатїа, сопственними рѣзками подписземо се, и неуатомъ обыуаннимъ монастырскимъ потврждаемо. Дно к м настирз скато-анскомъ, сентемкрїа 5-го 1743 года. Арсенїе іеромонахъ Жарковнѣхъ, ігъменъ сто-анскїн; іеромонахъ Григорїе; іеромонахъ Антоїе Столицъ; Іовїиѣ, іеромонахъ свато-анскїн; Іовъ, іеродїаконъ; Пахомїе, монахъ сто-анскїн, — И азъ по прїемствз ігъменства тако быти подписзю и сонзколаю: Асенїе Кулюевнѣхъ, сватїа сто-анскїа обнтелї ігъменъ.

Међу гомионичкимъ калуђерима био је и један из манастира Милешева, гробног мѣста св. Саве. Од њега се сачувало више ствари и један сребрни крст, на којем је изрезан овај натпис:

„Сїи крстъ ѡбока Силнестаръ еромонахъ Милешевацъ за свою дѣшз ї своихъ родїтель бѣ да ихъ прости. Лето з.р.о.ѡ. (7179—1671).

По приповедању исти је калуђер живио много година у селу Бијелој и онде сазидао бунар, који је прозван по имену његову »Милешевац«.

Пакранска је црква омалена, али лепа; сва је бакром покривена (1803.). Посвећена је Ваведуњу Богородице, а збор се овде куши четири пута у години: на Никољ-дан (9. маја), на Преображење, на Ваведуње и на св. Теофора Тирона. Озидана је године 1765, осим куле, а год. 1769. довршена је и кула (која је висока 36 метара). Године 1765. јунија 30. осветио је ову цркву Арсеније Радивојевић, владика Пакрачки. На мѣсту, где је садашња црква, била је стара од плетера и брвана. Јамачно ће свакога читаоца занимати чудесни и страховити случај, који се десио у тој старој цркви и дао повода зидању нове цркве; зато ћу да изнесем овде веран опис тога догађаја у препису са оригинала, који овако гласи:

„Междз тѣмъ бздѣи да црковь к монастырѣ сз-цѣа, то естъ храма прескатыа Богородицы введенскїа ѿ дрвѣта и плетера бышла већ со ксьмъ обкештала и консуно насти и разрѣшннї са готова, к которон и слзудн неууаннн трефил са, то естъ: да уеловекъ ивкн из хорватскїа енархїи из села П о л а н и зовомлго, ннзїщъ дѣха неуистаго, приведень былъ исцѣлїнїа рлди. Демономъ козѣшнень, вземши снкрїзъ, врата црковнла разсѣкъ, к црквѣ вшель, и в неї иконе и кннге и про-ула благоуїнїа снкрїомъ себї наула, и у онаковомъ коз-вѣшнїю и ко сватї олтарѣ вшед и до сватыхъ тлннъ за волннхъ хрднннхъ на уастион транезѣ устремнлса,

по силѣ божіа емз козѣрлнлал, но еугла два и іконе единз снкрїомъ наскл. И онаково его безстндное де-монское козѣшнїе смотрѣль прнлзунн са в монастырѣ дїаконъ зокомн Тнмотен Комнениуъ, и боѣнн се, да до сватыхъ тлннъ дїаконъ не коснет са, безъ скл-кїа козлннн кь црковь вшель, и онамо с беспокатнн бораса из олтара извлекл, и право на средь цркве по-манзтї дїаконъ снкрїомъ по глави и по врату ѿ беспо-катаго узвлеклн насти зѣкалн рецн Богз дѣхъ скон пре-далъ. По томъ онако беспокатаго (онако над дїакономъ мерткннн со снкрїою стоцїа) люди насти седанн стев-шеса едѣа преодолѣкше сѣзлалн и из цркве извлеклн. И таконнхъ рлди зрѡковъ еднѡ што црковь весма слаба и насти готока, дрѣво излѣ крѡпролнтіе слзунншсе са, ігъменъ быкшїи Петронїи, іеромонахъ с братствомъ сконнн согласнн са, ѿ преѡскащеннншлго господннл епнскопа пакрауко-славонїнскаго Арсенїа Радивоекнуд снпреннннше благословенїа и допзценїа испросннше, црковь онзю обкештлзю уѣже разорнлн, и повзю с помоцїю божіею и с усрднннмъ прнложенїемъ у неколконъ свннн покаца господнлл снахне ораховнубаго Днмнтрїа Мнхл-лѡкнудл и по немъ снновъ его Іодннл, Паула и Пётрл сопоможенїе ннзїщѣ, покюю узлѣ фндлмента зндомъ строитн и козлнзлнати у лѣтз 1761 науалн, и онаковзю за жнкѡта помлнзтлго оца ігъмнл Петронїа подъ покровъ узлдалн. По смрті же пакн того же ігъмнл оставшїи налѣстннкъ Теоносїн Марковнѣхъ іеро-монахъ взннн и со братствомъ с не малнмъ трѣдомъ и трѡшкѡмъ, поцѣднєкнн настоѣнн, покрнлн црковъ и трѣло. По томъ колтз у прѣкн, пенжере и цнфрз всю внзтрь и внѣ украснлн и до оскащенїа прнготовкнлн. И егда прнслѣло времѣ за ѡскащенїе храма, прнлѣжнѣ проснша выше тнтзлрлнлго преѡскащеннншлго господннл епн-скопа, и оскати црковь к уесть прескатыа Богородицы уестьнлго и слакнлго ен к храмъ гдїнн введенїа в лѣто ѿ создлнїл мїра седмъ тнсащъ две ста седмдеслтъ третїе л ѿ конлоренїа Богл слока тнсаща седмъ сотъ шестде-слтъ пѣтлго. мѣсѣца іѣнл 30., на соборъ скатыхъ вер-ховннхъ апостѡлъ, которнн ѡскачлвшїи его злѣ сов-ственорѣчнѣ злствнлдѣлствезетъ неуатїю обннуою соу-тѣрждемъ. Арсенїи Радивоекнуд, епнскопъ пакраукїн и славонскїн.

Пакранска обителъ јако је пострадала од буре године 1769. и 1780. Хроника манастирска има ово забележено.

„Лѣта ѿ рождества Господнл 1769 и дошедшз ко ксакомъ судстїи до лѣта 1780. И тако лѣта Богз по-пзствншз вѣра и вихоръ страшнн прїнде ѿ западнїа странн со страшннн молнїамн и громѡкн и прѣзлншнн и велнкнмъ градѡмъ не само на свлзю обнтелъ нашз, но и на многїа градн и весн и села в Славонїи, и к Оуїгарїи, и Блзкон и Сремз, и многн мнлстнрн тогдѣ ѿ тѣлѣ бѣдн (нлн рецн ѿ послѣенїа божіа) пострадала

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

и в то време помањито лето штеца мана 24-го у 3 часа и пол, по полудне, тако страшна бура кетрена прде на сватко сию обителъ и много в разорени зданиах штеце чини: в келиах и в црлогахъ, в виноградехъ и окоциах изъ темела изворенасиныхъ; многи и до того дошло, да кровъ с цркви, велике и мале, изждно похищенъ синиланъ быти и крсть устни скерхъ торонъ. Богоекена и несправлена тако траала до лета 1785-го, и того лета месеца юлиа 29. исправно пакн движен, при прехестикишенъ господинъ йером. и йезуитъ Герасимъ Радонувъ и с прохнмъ братствомъ чрезъ Юлиана Давковича, пилатора, жителя ддрзварскаго .

Основа Пакранске цркве није права византијска; али је ипак изведено крстообразје тим, што је кула од земље зидана уз цркву, а олтарна је апсида ужа од цркве и полукружна. Кров је на цркви врло низак. Побочни зидови имају од малтера изведена са сваке стране по четири стуба, у којих су капители украшени облицима лиснатим и вијугастим. Оковратници су и допрозорници од камена. Изнад прозора су шаре полукружне као надстрешници. Поврх западних врата има ал fresco слика »Ваведења Богородице«.

Изнутра је црква управо великолепна. Четири дозидна стуба спајају две огромне аркаде. Темпло изазивље дивљење. Живопис — као да је скорашњи. Као што се приповеда, калуђери су сами ишли у Градац по боје, кад је црква живописана. Штета, што се нигде не види забележено име живописчево.*) Ова богомоља, што се живописа тиче, припада међу најзнатније споменике црквене у српској патријаршији. Унутрашња величина цркве је ово: 18 метара је дуга, широка 8^м, а висока 12 метара. Има 6 прозора и три у олтару. Патосана је белим четвртастим мрамором.

На темплу има три реда помањих икона. У првом су реду пророци, у другом апостоли, а у трећем празници Христови. Изнад свију је икона „Распате Христово“. Под крстом су испучене иконе: св. Тројица, Исус Христос са мајком својом и св. Јованом, а под њима је Тајна вечера. Изнад царских двери анђео Серафим ослобађа Аврама од греха. С десне стране је до крста Мати божја и до ње шест страдања Христових; с леве Јован Богослов и још шест страдања Христових. Престоне су иконе: с десне стране до царских двери: Мати божја и св. Никола (под њима »Целовање Маријино и Је-

лисаветино« и »Милосрђе св. Николе«); пред левом певницом св. Димитрије (под њим страдање његово); до царских двери с леве руке: Исус Христос и св. Јован (под њима »Самарјанка на студенцу« и »Усековање«; пред десном је певницом св. Ђураћ (под њим страдање његово). На дверима су живописане »Благовести« и »Рођење Јована Крститеља«. Над сваком певницом има по пет икона св. преподобника. На десној су певници иконе св. Саве и св. Симеона, а на левој иконе св. Арсенија и св. Макасија.

Уз први дозидни стуб, с леве стране, према столу владичином, постављен је трон Матере божје. Икона њезина украшена је крупом на глави; о врату јој висе неколико дуката, а по прсима разни делови човечијег тела од сребра — што су донели и приложили болесници и заветници. Испод те иконе има нека кутија, у њој се чува чудотворна икона Матере божје, на којој су се, веле, нашле сузе 10. новембра 1756. За њу се прича, да је најстарија твар у овом манастиру. Донео ју је амо митрополит Григорије. Окована је сребром у оно време, када се то чудо показало. На тој икони чита се овај натпис: „Показа се уздо од оуес Богоматере слезъ истоукиши лета 1756. месеца новембра дне 10“. У истој кутији има мали љивот и у њему свете мошти. Около љивота стоји написано:

„Сіе стѣ мощи окова проишмаъ Логгивъ Милешевца за спасеніе свое и своихъ родителей лета Ж. Р. 0. 0. (1719—1671)“.

Ниже престола Матере божје стоји један двокрилни орман уза зид, у којем се чува велика плаштаница, која представља на велики петак гроб Христов, кад се обадвоја врата отворе и јеванђелијама и »ваздухом« украси. Та је плаштаница пренесена из манастира Милешева, кад су Турци ту славну задужбину разорили, у Босну, у манастир Гомионицу, а оданде је донесена године 1738. у манастир Пакру.

Милешевска је плаштаница дивна рукотворина женска и служи на част онима, које су је израдиле достојно гробног места великог просветитеља српског, светитеља Саве. Има у дужину 1·78^м, а у ширину 1·58^м. Везена је препреденом свилом и жицом златном и сребрном на чоси црној, која се не може видети ни са наличја, јер је жица и наличје покрила.

Насред плаштанице извезен је Христос' вако лежи у гробу; више њега Богородица наслонила главу његову себи на крило, на плаче

*) У „Српском народном листу“ од 1846., у броју 10., вели се, да је темпло Пакранске цркве посао Г. Остојића, живописца из Новог Сада.

за њим. Ниже Христових ногу стоје Никодим и Јосиф, који су га положили у гроб. За њима је Марија Магдалина и Марија Клеопова. А у средини сагнула се једна женска и целује руку Христову. Као у ваздуху навезена су четири анђела женскога облика; два стоје озго и држе рипиде с натписом »Агиос.« Испод гроба Христова виде се још три анђела, облика женског; и они имају рипиде у рукама као горња два. У сва четири угла од плаштанице извезени су јеванђелисти са својим алегоричким сликама. Између ликова поменутих што се види основе, та је црна; по њој су извезене сребрне звезде, те би човек рекао, да су вредне везиље тиме хтеле да представе ноћ, када је Христос почивао у гробу. — На поменутих ликовима, око сваке главе, има, као у венцу, нанизано зрно до зрна бисера; а на главама су круне, украшене буљоном и драгим камењем. Драгоцену ову плаштаницу даровао је манастиру Милешевци молдавски војвода Јован Александар са својом породицом. То се види из натписа, који је везен златном жицом око плаштанице уз ивицу. Слова су 8 ц. м. висока и уpletена једно у друго, зато се тешко читају. Овако гласи нај натпис:

„Изколеніем оца и поснешеніем сына и сквршеніем ст҃аго дѣха благоухѣстниим и Христомлюбвиим господиим Юлиим Александр, коєвода, вождією иилюстїю господар земли Молдавскои, и госпожа єго Розалда и сѣ прѣвѣ-злюбленныи их сыны Богдан и Петръ и Костантии и дщерыи их Ангелина и Овдора и княжна Теофаниа и Мартина и Теофана и Настасїа сѣтвориша с... вождствении 'ле ст҃и монастырѣ, што се зовет Милешек (sic!), где есть... прѣподобнаго оца нашего скати Сава сѣрбскїи и где же есть храмъ възнесенїе Господа Бога и спаса нашего Исуса Христа, З. О. С. (1075.—1567.) иица августа 6.“

Са свију страна око натписа извезено је златном жицом некакво лишће, изгледа као да је бршљаново. Иза тога биљног орнамента има оздо поширок поруб од црне кадифе; па њему је сребрном жицом навезено ово позвијом руком:

Плѣзе са воздѣхъ 1567. Коже спаси цѣлзюциихъ скатое страданїе твоє. Обновн са 1801, дѣвицомъ Аннои з Остѣкъ.“

Поменута Ана понављајући неке делове ове плаштанице, који се на прегибима били подерали од многога савијања, није подесила свилу, којом је поправљала неке ликове, јер су поправљени ликови бљећи од пређашњих, и немају оне боје, која је једнака боји коже човечеје.

Калуђери Пакрански имају ка плаштаници Милешевској овај коментар. Она женска, што целује руку Христову, то је Роксанда, жена војводе Александра, којег са синовима његовима представљају четири јеванђелиста. Седам анђела женског облика — јесу седам кћери војводе Александра и жене му Роксанде, које су радиле овај дивотни посао. Основа црна и и на њој звезде значи ноћ.

У олтару има на часној трпези сребрна дарохранионица, готскога кроја, и велики ручни крст, без стопице, за који се вели, да га је Арсеније IV. поклатио манастиру св. Ане, а одакле је пренесен у Пакру, кад је речени манастир укинут, а калуђери се преселили у Пакру. Има једно велико сребром оковано јеванђелије с емаљисаним ликовима; вреди 700 фор.; оно је поклон Осечке српске православне општине. Осечани су у старинско доба много помагали ову обител. Путујући у Трст и приморје сврћали су се у Пакру, онде су обично проводили прву недељу часнога поста и по том се даље кретали. А кад су се враћали кући, богато су даривали ову богомољу уљем и другим приморским посним стварима. (У манастиру се овом, од постанка његова, па све до новијег времена није јело месо ни уз мрс). Откако су се отвориле нове саобраћајне артерије, Пакра је изгубила богате своје приложнике. — Још се находи у олтару један стари дискос, па коме се чита ово:

„Свока се стї дискос монастырѣ Паври, въздѣсенїем иицменом Гаврилом Давидовицем иеромонахом Гомони-ханом 22. юла 1746.“
(Свршиће се.)

ПИСМА О СРПСКО-БУГАРСКОМ РАТУ.

Г—ђи Е. Х.

ПИШЕ ДАНИЛО НЕДЕЉКОВИЋ.

П И С М О IX.

С. 20. Јулија 1886. год.

Поштована госпођо,

Опростите ми, што тако дуго чекасте на мој одговор. Приміо сам ваша писма. Нисам досада

на њих одговорио с тога, што је и сувише несретна тема, о којој треба да вам пишем.

2. новембра око 3 часа по поноћи утрчи наредник Милоје Марјановић у собу и пробуди и мене и Бајаловића.

„Устајте брзо!“

— Шта је? питамо обојица.

„Крећемо се, и то одмах.“

— Куда?

„На границу.“

Подигосмо се. Док смо се облачили, Милоје је био изашао. Тек што смо се обукли, а он се врати.

„Иди, зове те капетан“, рече ми.

— Мене, а шта ћу му ја сада?

„Не знам, иди . . . жури се.“

Одох капетану Јовану Поповићу.

„Знате ли, где је Градашница?“ запита ме.

— Знам.

„За колико можете отићи донде?“

— За по часа.

„Ево вам ово писмо, однесите мајору Ванлијћу.“

Било је око три часа по поноћи. У Градашницу сам стигао око четири часа изјутра. Мислио сам, да ћу моћи пре стићи, али се преварих. Требао ми је готово читав сахат.

Кад сам дошао у Градашницу, био је још мрак. Све је било мирно. Сви су још спавали. Премисљао сам, како ћу да нађем мајоров стан. На срећу угледах ватру. Око ње су седели војници. Запитам их, где је командант III. пука. Сви ме погледају зачуђено. Био сам задуван. При поласку из Пирота не могох нигде наћи хоћа, те сам морао пешке ићи.

Покажу ми кућу, у којој је мајор становао. Уђем унутра. Мајор је још спавао. Пробудим га.

„Шта сте донели?“ запита ме.“

Предам му писмо. Мајор га отвори и прочитавши га, запита ме:

„Где је сада II. батаљон?“

— Досада мислим да се већ кренуо.“

„А где ћете га наћи?“

— Речено ми је, да идем Софијским друмом, те ћу га стићи на Суковом мосту.

Из целог овога, што сам досада споменуо, из оне тајанствености, хитње, кретања, слутио сам, да је у писму, које предадох мајору, било саопштење о *објави рата на Бугаре*.

Facta est alea!

Око седам часова изјутра бејаш на Суковом мосту. Силна војска беше притисла Пиротско поље. Ту смо се одмарали до три часа по подне. Тада зазвуча труба. Узесмо оружје и стадосмо у фронт. Капетан дојаха и рече нам:

„Јунаци! Прокламацијом Његовог Величанства краља оглашен је рат Бугарима. Какви треба да будете, нећу да вам говорим. Ваши очени, ваша браћа, борили се славно против Турака, а да ћете и ви бити храбри, у то не сумњам. Живио краљ!“

„Живио!“ одазва се војска.

Напунисмо пушке и пођосмо напред. XV. пук друмом, VII. пук десном страном, а IX. пук левом страном друма.

Да ли да вам, госпођо, описујем поједине изразе лица? Не, то нећу. То можете и сами замислити. Сваки је осећао, да му је то можда последњи дан. Колико је њих то и наслутило!

Прођосмо поред једнога села. Сељаци бежу изашли пред нас. Старац је један држао у руци боцу с вином.

„Како се зове ово село?“ запитам га.

— Срећковац, срећно ви да бог да — беше одговор.

Кад се успесмо на вис и дођосмо у близину села Жељунчета, припуцаше на друму пушке. Била се битка код села Гоњдола и Цариброда. VII. пук није био у борби.

Кад стигосмо до Цариброда, био је већ у нашим рукама. Цариброд је малена варошица. Куће су доста лепе. Најлепша је кућа „околицко управљеније“, Вредно је да споменем Царибродску ћуприју на Нишави. Начињена је од дебелих балвана. Издаље изгледа као да је од гвозђа.

Из вароши бежу многи побегли. Неки војници почеше да тумарају по вароши и да траже, ако има што да се узме, по им је одмах забрањено, те тако пљачкања није било.

Ми смо преноћили пред Царибродом у пољу.

Чим смо се 3. новембра пробудили, кренемо се напред. Ударисмо главним друмом кроз сред Цариброда. Кад изађосмо из варошице, оставимо друм и пођосмо десно преко брда. Тако стигосмо и до Драгоманског кланца. Патроле јавише, да је непријатељ ту. Попесмо се на вис према непријатељу. I. чета (компанија) нашег батаљона беше се већ разасула у кланац.

Ја сам седио са једним познаником и правило цигарету. Био сам сав узрујан. Тек што запалисмо цигарете, зачу се глас командиров:

„II. чета напред!“

— Збогом М.

— Збогом Д.

Бацих цигарету и одох са осталима. Пуцњава се већ чула. Шта се све за време ове борбе десило, сећам се као кроз сан. Знам, да сам чуо неке звијук преко главе, а кад би граната страховито зашуптала, и нехотице бих погледао горе.

Сећам се, да је до мене био неки Циганин. Полегасмо сви, јер не беше заклона, и лежећи пуцасмо. Приметих, да је Циганин одједном престао пуцати, но нисам даље мислио на њега. Тек када војник један с друге стране Циганинове примети мајору:

„Овај је погинуо, господине мајоре, треба га од-

пети“ — окретох се и равнодушно погледах мрт-
ваца, који је до пре неколико тренутака био жив,
који се као и ја надао, а сада лежао мртав, блед,
крвав. Куршум га погодио у теме. За мало па до-
ђоше и болничари. Ухватише га за ноге и одвукосе
низ брдо, као и сваку другу ствар без живота, без
осећања.

Сећам се, да ми на један мах нестане муниције.
Не беше никог да ми је дода, те морадох отићи
сам до сапдуџа. Узимајући фишеке спазих, где један
војник бежи, што игда може.

„Куд бегаш? сурово повичем на њ, да се и да-
нас гадим на сама себе.

— Рањен сам, брате.

Тргох се, као да ме је змија ујела. Погледах га
мало боље. Лице му беше крвљу обливано. Сваки
рањеник, чим осети, да је рањен, почне бегати што
брже може на превијалиште, само ако му је ијоле
могуће. Нему изгледа, да му сваки тренутак закаш-
њења доноси смрт, те јури као без душе, да спасе
живот, без кога може бити код куће многе и многе
очекују црни дани, горак хлеб.

Већ се почео хватати сумрак. Из непријатељских
су ровова севале ватре и једино сам по томе знао,
да још траје борба. Уши су ми биле заглухнуле.

Докле је тако то трајало, не знам. Труба засвира,
да се прекине пуцање, и мало по мало пуцњава пре-
стаде. Настаде мрак.

Седох на земљу, да се одморим. Колико сам се-
дио, не знам. Из запоса ме пробуди поручик Милоје
Марковић.

„Јесте ли живи?“ запита ме.

— Жив сам. А ви? и ви сте живи и здрави?
Но, то је добро.

Имаћих код себе нешто мало јела, те почесмо
јести и разговарати се. Мало по мало, па се око
нас окупи читава гомила. Сваки је нешто причао
и сваком се у разговору највише чуло оно: *ја*. Сваки
је износио на видик своја јуначка дела. Да, да, гос-
пођо, износише на видело своја јуначка дела, јер је
борба већ била прошла, те је сваки био сигуран.

Између осталог чух и ове речи — чије су, нећу
казати —: „Пре но што се борба отпочела, видио
сам, како непријатељ прави шанчеве и већ почех
издавати налоге, како да се пуца. Но у том добих
наредбу, да паљбу не отварам, догод ми се не на-
реди. Аустријски војни аташе, потпуковник Пинтер,
видећи, како гледам непријатеља, где прави шан-
чеве, а не пуцам, запита ме: „Што не заповедите,
да се пуца?“ „Не смем“ одговорих ја. „А зашто?“
„Тако ми је наређено.“

Ето вам, госпођо, већ једнога лепога примера о
нашој бистрој памети. Гледати мирно непријатеља,

како прави заклоне и шанчеве, пустити га, да се у
њих склони па тек онда пуцати, то је бистрина,
каквој равне зацело нема. Но зато и пођосмо онако!

Гледах око себе погинуле војнике, који још нису
били покопани. Земља је била на више места кр-
вава и изривена. Фишеци разбацани, а задах од ба-
рута још се јако осећао. Војници су врвили на све
стране. Јако нико није говорио. Чули се само пот-
мули гласови. Бурa је била прошла, али трагови,
које је оставила, били су доста штетни, те ни они,
што остадохме, не имаћаху још срчлости, да збришу
утиске прошлих тренутака.

У томе дође XV. пук и смени нас за ону ноћ,
а ми се спустисмо са виса, да се одморимо.

4. Новембра требало је опет бити борбе, но кад
се понесмо на вис, видисмо, да се Бугари повукли,
те пођосмо за њима.

Како смо ишли по оним висовима, долазили су
до нас са десне стране страшни тутњи. Погледамо
десно. Иза брда забели се дим, а после неколико
тренутака зачује се потмуо тресак. Капонада је
била врло јака. Наша је шумадијска дивизија оти-
мала варошницу Трн.

Кад се пређе Драгомански кланац, брда су пи-
томија и земља лепша за обрађивање.

У селу Драгоману купим ракије, јер без ње и
воде човек трпи Христове муке. Тек што сам изи-
шао из механе, а наиђем на неке своје другове и
не чујем ништа до ли: „дај ми мало ракије,“ „дај ми
само да гунем,“ „дај ми само да оквасим уста.“
Учиним сваком по вољи а мени остане то задовољ-
ство, да омириним празну чутурицу. Али ко у том
случају не би своме сапутнику учинио по вољи? Та
они један другог одржавају! Гледећи у чутурицу
сетих се Змајевих речи:

Мој сапутниче на сваком путу,
Мелеме силни за рану љуту!
Та љубав наша не сме бит' тајна,
Чутуро бајна!

Но на жалост нисам имао времена да попова
одем у механу, да је напуним.

Дођосмо до кобних висова „Триуши“ (код Слив-
нице). Патроле јавише, да је ту непријатељ, а ми
се вратисмо назад, јер су по ратном плану требале
да ударају на ову главну непријатељску позицију све
четир дивизије: дунавска, моравска, шумадијска и
дринска, а тада је дотле стигла била само дунав-
ска дивизија, те се и ми вратисмо до села Драго-
мана, да причекамо остале дивизије.

Преноћили смо у пољу под селом Драгоманом.
Снег је падао целу ноћ. Време је било врло хладно.

Отидох до наше коморе, јер бејаш врло гладан.
Тамо је чекала готова попара. Да знате, госпођо,

како је славно јело у војсци та попара, на коју иначе са презрењем гледамо! Имао сам једнога друга, који је врло лепо умео да зготови попару, и још већма да слади, кад једе.

Не могу ни сада а да се не насмешим, кад се сетим, како је вредно ишао од једног до другог те тражио, шта му је требало, да попара буде као што ваља; јер треба да знате, да ниједан никад готово није имао свега, што му је требало, да је зготови. Ако је имао хлеба или пексимита, није имао масти; ако је имао масти, није било ни хлеба ни пексимита, или је имао тако мало, да је морао тражити још кога ортака; ако је имао и хлеба и пексимита и масти, није имао соли; а ако је и тога било, није имао чипијице, или како је војници зову „порције“, у чему да скува. Увек је дакле нешто фалило. А помислите, госпођо, тек на оне паклене муке, кад се попара пушила у порцији, а нема ни кашика ни виљушака. чим да се једе. Па помислите на још веће муке и страх, кад је један имао кашику, а други нема, не може да је нађе, те гледа, како се онај браца с кашиком жури, да на своје добро употреби време, док онај не нађе кашику. Обојица се гледе испод очију. Онај би и плакао и пукао би од

беса, криво му је на сав свет, а овај моли бога, да продужи то стање још мало.

Када испразнисмо целу порцију, кад је већ тако изгребосмо, да је није било нужно готово ни прати, онда се вратим поново у трупу, говорећи у себи Пенадовићеве стихове:

Глади нема, глад пролази,
И веће смо сада сити;
После глади жеђ долази
Треба рујно вино пити.
И у томе треба знати
Српски образ осветлати.

Ми бисмо га, госпођо, заиста били осветлали, али није било готово ни воде, а камоли вина, те тако нам оста од жеље за вином на срцу: „једна тешка рана, тежак уздисај“.

Ето вам прва три дана из рата. Ви не можете ни изискивати од мене, да вам излажем наше и бугарске ратне планове, јер ја то нисам могао ни дознати. Све, што могу да вам кажем, то се оснива на оном, што сам својим очима видео и што сам сâм чуо.

И тако ево дођосмо до борбе на Сливници. Борба је трајала више дана. Но о томе у идућем писму.

Ваш
Н.

Ж И С Т А К.

ПИСМА ВУКА СТЕФ. КАРАЦИЋА ЛУКИЈАНУ МУШИЦКОМ.

ИЗНОСИ НА ЈАВНОСТ МИЛИВОЈЕ К. БРАНКОВИЋ.

XIX.

У Бечу, 13. (25.) Септ. 1818.

Пречесњејши Господине,
мени љубезњејши и високопочитајемо!

Примили смо данас послати на Г. Копитара Апустол и копије од двије дипломе. Вала Вам. Не брините се за њи. Ама зашто нам не пишете за Бога? Ја о вама дању мислим а ноћу сањам: ноћас сам Вас виђео у свему окруту црквеном у вашој сали, кад ето ти јутрос Копитара с Апустолом и са Славенским писмом. Пошљите ми одма атрес игумана Бешеновачкога, зашто више немам *Срскога Рјечника*, него још два табака непечатана. Како Вам се допада та рецензија о њему? Јел' да се познаје, ко је писао? „Ђера Туре Краљевића Марка.“ —

За Алексу Вашегга имам Вам неповољне гласе јавити: сутра ће бити пеђеља дана, како га нема, пити се зна, куда је! У 8 сати је изишао из квартира, с намјеренијем, да ниси агенту атестате школске, па више није дошао! Једно је писмо оставио онђе на свога друга, у коме пише, да иде да се

убије (то је писмо сад код агента); а друго таково писмо кажу да је писао овђе Ристићу из Карловаца; кажу да (од прилике) овако стоји у Ристићеву писму: „Ако ме не њидиш до недеље, то знај, да више нисам жив на овоме свету; а Вук ако ме буде оцрнио код стрица, чупаћемо се на ономе свету.“ Може бити да сте му Ви што писали, пошто сам Вам јавио, да је био у аришту. Ја никако не верујем, да се он убио, него ваља да је куда утекао, или се ће овђе сакрио. Он је после аришта био ево два мјесеца, полагао је екзамене у школи (али, кажу, није све положио); снајдеру је био дужан 50 ф. па је платио; каже снајдер, да је извадио новце из некаква писма (може бити да сте му Ви послали?) Кажу, да је писао ономе свом другу: ја сам изгубио чест и поштење, а живот је без тога ништа! Али ја опет не могу вјеровати, да се он може убити. Ја би Вам још пређе о том писао, али сам чекао, док се боље не разберем. Ја сам Вам пређе писао, да је имао код куће Hausarrest, али сам сад разумео, да није, него је био код профуза у милитар-

ском аресту, и оданде је (прве недеље) ишао у школу, а газдарица му је слала јело. Овђе имају у Клостер-најбургу одоздо некакви шајкашки официри, па једни кажу, да му је један од официра дао некакву векелу од 200 ф. да наплати; не знам, да не буде куда утекао с оним новцима. Само да оће бити жив, па

ће му драго био. Истина је, да је штета и срамота велика, али шта ћемо силом, кад се већ догодило. Кад што извјесније разберемо, јавићу Вам одма. А Ви међутим немојте се сасвим у бригу давати. Копитар Вас љубезно поздравља; а ја Вам желим друге поште боље гласе јавити.

Вук.

Л И С Т И Њ И

Г Л А С Н И К.

(Чланови просветног савета у Београду.) Указом од 2. нов. о. г. постављени су за чланове просветног савета ови: Стеван Д. Поповић начелник минист. просвете, др. Никола Петровић референт за основну наставу, Михаило Валтровић чувар народнога музеја, Светислав Вуловић проф. у вел. школи, Ђура Коварац директор вел. гимназије, Јован Жујовић проф. у вел. школи, Љубомир Ковачевић проф. учит. школе, Момчило Ивановић проф. у реалци, др. Милан Јовановић лекар.

(Др. Никодим Милаш), архимандрит и професор у богословији у Задру, позван је, као што читамо у „Одјеку“, у Београд за ректора тамошње богословије.

(Изложба производа српске кућевне индустрије у Бечу.) Одавно се појавила у Србији потреба такве изложбе, а од Новосадеке изложбе те руке почело се озбиљно и да ради око тога. Ево недавно издаде одељење за трговину, радност и саобраћај министарства народне привреде у Београду овај позив: „У цели, да се срп. производима отвори што већа прођа у иностранству, министарство народне привреде, користећи се сваком удесном приликом, износило је најугледније производе срп. радности стране свету на углед и трудило се, да тим путем што више утврди и прошири економни саобраћај између Србије и иностранства. Резултати, постигнути у том, ободравају министарство, да у том правцу и даље продужи своју делатност. — У тој цели министарство народне привреде, користећи се приликом, која му се пружа, одлучило је, да приреди о државном трошку изложбу производа срп. кућевне индустрије у Бечком музеју за вештине и индустрију у децембру о. г. — Предмети, који ће се примити за изложбу, јесу: филимови (нови и стари), јастуци, кецеље, сукње шарене, кошуље везене, пешкири, рукавице, мараме, платно конопљено, ланено, памучно, свилено и преткано вуном, све ствари везене, народно сеоско одело (мушко и женско, даље: фотографије срп. предела и народне ношње. — Предмете за изложбу прикупља министарство уз припомоћ — суделовање „Женскога друштва“ у Београду. Сваки, који би желио, да са својим производима учествује на овој изложби, нека изволи исте производе или рукотворине предати министарству, а уједино, ако би желио продати их, нека означи то, по коју их цену продаје.“ Трошак ће сав око пошњања и враћања ствари сносити то министарство.

(Милан Ђ. Милићевић), помоћник министарства унутрашњих дела у Београду, а уважени књижевник наш, постао је библиотекарем народне библиотеке у Београду.

(„Уједињена омладина“ у Србији.) У Србији се све то већма почиње да негује српска мисао. Ево је тамо и омладина том мишљу надахнута дала о томе доказа. Као што

читамо у „Новој Уставности:“ 8. о. м. на Аранђелов дан био је огромно посећен збор, који је остварио замисао, што се већ почела поодавна да креће по круговима наше омладине, т. ј. образовало се друштво „Уједињење омладине“. Нама је познато недавно остварење оне мисли, која је истакнута у програму „друштва св. Саве“. Омладина, појимајући велики обим те мисли, а верујући у жалосну истину, да је међу њима самима малаксала српска мисао, сакупила се са целим, да међусобним обавештавањем чвршћа ту мисао овде у својој средини, како би касније била кадра, да из своје средине даје „друштву св. Саве“ непосредне носиоце његове велике мисли. Као што напоменуемо збор је био тако огромно посећен, да се морао свет да враћа, не могући ни из далека да присуствује услед навале. На збору су створена правила у смислу напоменуте цели и изабрана је управа, и то за председника: Никола Николић адвокат, за потпредседника: Веселин Радић радник, за благајника: Јоца Тадић трговац, за књижничара: Војислав Ј. Илић књижевник, за деловођу: Бранислав Нушић великошколац, и још десет одборника и пет заменика, где су ушли представници свију елемената, који ће бити сакупљени под овом заставом. Пошто се одобре правила, управа ће позвати на упис у чланство.“ С радосним поздравом бележимо овај покрет српске омладине, нека би спрала са себе тешки, али доста заслужени прекор песников: „Омладино, дико стара, омладино, јаде млад!“

(Два корисна предлога) изађе ово дана, и то један у 45. броју „Јавора“ а други у 133. бр. „Нашег Доба“. — Иван Ивановић предлаже у „Јавору“ нашим Српкињама, да заштеђују сваки дан по један новчић, па да уштеду ту на крају године употребле на српску какву добротворну цел. На тај начин уштедила би свака душа по 3 фор. 66 новч. Када би у почетку само две хиљаде Српкиња то чиниле, скупило би се за годину дана седам хиљада форината; а то би био леп прилог или народном поворишту, које раме од дефицита, или друштву св. Саве, или вероисповедним школама, и т. д. Па када би та штедња временом ушла у обичај код бар сто хиљада Српкиња, уштедило би се годишње три стотине шездесет и пет хиљада форината; а то је сила капитал, којим би се могло сила урадити у корист народа нашега. Таква начин приштеде увели су Енглези и Маџари. И ми га од своје стране најтоплије препоручујемо не само Српкињама него и свим Србима. Зрно по зрно — погача, камен по камен — палача! — Други је предлог у „Нашем Добу“, који иде за тим: како да се умножи Српство. У том листу пише неки М. низ чланака под натписом: „Народна заклада за српске роткиње.“ Жао нам је, да не можемо донети бар што опширнији извод из тих чланака, јер нам је простор листа мален; то би ваљало да учине други наши листови, а могли би

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

без зазора, јер се тим не задире никому у живац страначкога исповедања, него се иде за општом коришћу; ваљало би оба та предлога не тек само писати и говорити него и радити. Предлог овај други хоће, да се установи заклада, па да се из ње награда даје Српкињама роткињама према томе, колико која деце роди. Заклада би се имала створити новчаним улагањем, а иште се само 1 ф. годишње.

(**Нова старина у Фрушкој Гори.**) Никола Марковић пише у 117. броју „Заставе“ о. г., да је Стеван Тодоровић у Беоцину, кошајући у свом дворшћу, наишао на стару неку гробницу на добар метар под земљом и у гробници костуре од два мртваца са још неким стварима. Костури се тако са-сушили, да се слабији делови претворили у прах, чим су до-дирнути. Нашло се ту две металне гривне, котур, стакоце, два зрна граната, један бакарни новац у величини нашег да-нас новчића, на једној му је страни попрени лик, а на дру-гој цео јунак с копљем и штитом у левој руци; нашло се и три ексеера у скупуљеној маси. Значајно је, да је пре 25 година нађено близу те гробнице још 20 до 30 разних костура. — Тодоровић је вољан, да уступи српском којем стручњаку или друштву ученом у Београд те ствари, па да их испитају, и у праведну накнаду прода (!).

(**Дружина српских ђака у Минхену.**) Читамо у „За-стави“: У Баварекој престоници има које на универзитету, које на политехници, а које на сликарској академији око два-десет Срба ђака. Сад се међу тим ђацима породила мисао, да се уједине и оснују дружину, што је сваке хвале вредно. Уједно су ђаци прихватили мисао дворског глумца а Србина Јоце Савића, да се приреди уред Минхена српска бе-сед а, на којој би он, госп. Савић, декламовао, и то, дабогме, српски.

(**Прослава светог Димитрија у Бечу.**) Читамо у истом листу: Чешко православно друштво „Једнога“ у Бечу свечано је прославило Митров дан. Прослава је била слична овој о св. Већеславу. Срба је било присутних око тридесет. Цел је била, да се прослави дан, кад је св. Методије довршио пре-вод светог писма на словенски језик (884. године на Митров дан). Слава ће се ова понављати сваке године на Митров дан; а Стева Миросављевић је предложио, да се прими српски обичај, те да се пали воштаница, па је то и усвојено. Др. Живни говорио је о Митровицама, које су на разним странама словенског света постале у спомен св. Димитрија. Брвојавних поздрава стигло је преко тридесет и то већином из српских крајева.

(**Јован Вошковић**), врли наш књижевник, славиће, као што „Браник“ јавља, ове године о светом Николи двадесет-петгодишњицу свог професоровања.

(**Градачки професор Фр. Хубад**), о којем смо пре крат-ког времена јавили, да је у „Globus“-у написао две лепе рас-праве о Словенима, позван је од пресветлог краљевића Ру-долфа, да буде сарадник на великом делу „Die oesterreichisch-ungarische Monarchie im Wort und Bild“. Хубад ће имати да опише Штајерске Словенце у народословном и антрополош-ком обзиру.

ПОЗОРИШТЕ И УМЕТНОСТ.

(**Две нове српске музикалије.**) У издању књижаре бра-ће М. Поповића изашла су недавно ова два нова комада за гласовир на две руке: „Радо иде Србин у војнике“ и „Црногорском војнику“. Први је по познатој мелодији за гласовир удесио а други на речи Р. Рогановића компо-новао др. Јован Пачу.

КЊИЖЕВНЕ НОВОСТИ.

— Из „Видела“ је прештампан у засебну књигу превод Хауфове приче с истока под насловом „Караван“. Преводилац је Милован Ђ. Глишић.

— Из штампарије напредне странке у Београду изашао је у преводу Ђ. Б. Несторовића роман Т. Бенсона „Грижа савести“. Књизи је цена 50 новчића.

— Угледала је света у Београду „Збирка припове-дака. I.“, у којој су ове четири преведене приче: 1. Идеа-листа, од Јалмара Х. Бојезена, превео Св. М. Јакшић, 2. Господско благо, од Еркмана Шатријана; 3. „Витез Дабнеброд“ од Хјалмара Х. Бојезена и 4. „Зла Вартара“ од Антона Охорна. (Код ове последње три не стоји, ко их је превео). — Не сећамо се добро за прве две, али за друге две знамо сигурно, да су изашле најпре у „Виделу“, те су дакле прештампане, но то у књизи овој ни-где није изрично прибележено.

— Као 2. књига Коларчевог фонда изашао је неки дан Милићевићев „Омер Челебија“, којег смо навестили у 40 броју нашег листа. Онда смо речима самога тог међу првима приповедача нашег саопштили укратко предмет њего-ве најновије приповетке, а сада, како смо је у целисти про-читали, можемо је наново само препоручити пријатељима лепе књиге, јер Милићевић и ту прича онако простодуш-но, онако без пренемагања, онако слатко, како је то већ његов обичај.

— Готов је „Велики Годишњак са библијотеком за народ“ за годину 1887. Ово је календару том већ 36. Гледања. Уредио га је и овај пут стари му власник и уредник Александар Сандић, а издала га је књижара браће М. Поповића. Правом т. зв. календарском делу зацело неће бити замерке, јер је уредник у том послу, рекли бисмо, печен, а и забавни и иоучни је део овога пута, као и прошлих година, пуи натучен лепих и занимљивих ствари. Пре свега је од уредника препородио српске књиге, Вуку Стеф. Кара-џићу, поводом тим, што се године 1887. навршује сто годи-на од рођења му, посвећено у спомен и привнаје огромних његових заслуга неколико топлих речи, којима је украшен био 44. број нашег листа. Затим долази чланак: „Да позна-мо звездано небо!“ па је онда из „Балканске царице“ кнеза Николе прештампана посветна песма, којом високи пе-сник посвећује глуму своју Пригоркама. Ту је после тога приповетка из народа „Газда Ђира“ или „Нема правде пропасти се мора“, од Б(лагоја) Б(ранчи)ћа; па члан-ак „Ко води облаке“, од Стеве Милованова, и „Ко-њовићева кошница“ од пчелара-стручњака Јована Жи-вановића. Под басну, која затим долази, потписан је „Н“. а под том шифром биће да се и овде, као и пре добре десе-тине-петнаестине година крије, занимљиви наш Нова Радо-нић; издаје га овде стара она његова једрина у мислима и особени му стил. — Даље је у календару том први пут на-птампана угледала света српска народна песма „Павле На-имен“; чуо ју је у Шапцима од Стане Владосавље-вића и „у перо ухватио“ Григорије Николић. — Из-лашке године наставља овде Андрија М. Матић „О во-ђу и вођарству“ а Хајрих Гунде поучава у засебном чланку о томе, да је „У свиларству извор народном благостању“. — На завршетку забавном и поучном делу „Годишњака“ а пред „Вашарима“ и „Библијотеком за народ ради забаве“, нашли су места описи слика, које су ове годи-не ушле у „Годишњак“. По трећи је пут „Годишњак“ сад до-нео лик неумрлог Јована Суботића и пропратио га ле-пим речима ветерана књижевника нашег Јакова Игњато-

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

вића, што их је исти Суботићу у опроштај у Рајковићеву „Бриљану“ изрекао; донесени су и пропраћени још и ликови кнежевића Петра Карађорђевића и љубе му Зорке, Јована Хаџића-Милоша Светића, Јудевита Гаја, старине књижевника Љ. П. Ненадовића, вреднога Милорада П. Шапчанина, честитога пара уметничког: Драгије Ружићке и Димитрија Ружића по оном, како им је наше „Стражилово“ честитало двадесетпетгодишњицу неуморног им и заслужног рада глумачког; даље лик првака уметника Тоше Јовановића и најпосле лик ревнише и омиљене глумице Ленке Хаџићеве, као виле у „Сабљи Марковој“ (у опису уз тај лик уукла се баш замашна оманка, коју не можемо а да не поправимо; набрајају се ту наиме најбоље улоге Ленкине па се између осталих наводи и „Офелија“ у „Отелу“ а треба да се каже: „Дездемона“. Шекспиров „Хамлет“ се још и не даје овде код нас на српској позорници, те дакле није могло бити речи о икаквој „Офелији“ Ленке Хаџићеве. У Београду се тек од лане — види 1. и 3. број нашег листа од ланске године под рубриком „Позориште и уметност“ — „Хамлет“ приказује, како су га за српску краљевску позорницу тамошњу удесили Милорад П. Шапчанин и Мита Живковић. — У „Библиотеци за народ“ саопштена је на првом месту песма „самоука песника неписмена“, старине Саве Мартиновића: „Смрт Вука Стеф. Караџића“. (Песма се та нашла у Темишвару међу артијима покојног Ђ. П. Тирола, некадањег читача и писара Вукова а уредник „Годишњака“ добио ју је од Ђ. Јеврића, пароха Сегединског). Даље вноси Иван Иванић у крупним цртама лањски „Двонедељни српско-бугарски рат“. Долази затим „Јован Дамаскин“ грофа Лава Толстога у преводу М. Ђ. Милићевића, прештампан из Београдског „Хришћанског Весника“; па приповетка из народа „За један часак радости“ од Милана Савића; онда цртица из окупације Босне под насловом „На Бјелавима“, од Божидара Н. Вршчанина; па из нашег листа, из 11. броја од ове године, прештампан Љ. П. Ненадовића „Дервиш“. Још је ту идмла младог даровитог Јована Максимовића „За брегом“; има и неколико загонетака ратара Негована Ранитовића, и најпосле је из нашег листа из 4 броја од ове године прештампана слика из српског народног живота под насловом: „Чича Мирко и чича Маринко“, коју је по Росејеровом „Um's Heimathland“ преиначио П. Адамов. (Слика је та изашла и у збирци „На сељу и прелу“.)

— Из „Љубљанског Звона“ дознајемо, да је у извештају ц. кр. велике гимназије Рудолфовске за школску годину 1885.—6. изашла расправа професора Ивана Пољанца под насловом: „Нешто о српским народним песмама“. У уводу се говори најпре о српским народним песмама у опште, па онда писац на темељу знанога дела Армина Павића расправља подробно народне песме Косовске, а завршује расправу кратким прегледом о животу Краљевића Марка. „Звон“ је уверен, да ће та расправа зацело добро доћи свима пријатељима прекрасног народног песништва српског.

САДРЖАЈ: Бегуница. Песма. Од Н. В. Ђорића. — Мија Бродар. Приповетка из Баната. Написао Милутин Јакшић. (Наставак.) — Шарена јуница. Слика из словачкога народнога живота. Написао Мартин Кукучин (Бенџур). (Наставак.) — Манастир Пакра. Од Владимира Красића. (Наставак.) — Песма о српско-бугарском рату. Р-ји К. Х. Пише Данило Недељковић. Писмо IX. — Листак. Писма Вука Стеф. Караџића Лукијану Мушицком. Вноси на јавност Миливоје К. Бранковић. XIX — Листићи: Гласник. — Позориште и уметност — Књижевне новости.

„СТРАЖИЛОВО“ излази сваког четвртка на читавом табаку. Цена му је 5 фор. а. вр. на целу годину, 2 фор. 50 новч. на по године, 1 фор. 25 новч. на четврт године. За Србију и Црну Гору 14 динара или 6 фор. на годину. — Рукописи се шаљу уредништву а претплата администрацији „Стражилова“ у Нови Сад.

— Изашла је ово дана девета свеска „Књига за народ“, што их издаје „Матица Српска“ из задужбине Петра Коњевића. У свесци је тој Мита Петровић написао за народ поуке „О муњи и грому.“

— Многоцењени наш сарадник Михаило Валтровић написао је и издао расправу под насловом: „Православност у данашњем црквеном живопису у Србији“. Валтровић је у 42. броју нашег листа на страни 1473., одговарајући Ђорђу Малетићу на замерке икони Ђорђа Крстића „Смрт кнеза Лазара“, огласио ту књижицу, „у којој ће бити осветљено много шта, што се тиче радова Крстићевих и у опште нашег новог црквеног живописа.“ И одиста је са чисто научењачком темељитошћу Валтровић у књижици тој расветлио своје становиште у горњем питању с нарочитим обзиром на Крстићеве слике за Нишку цркву а напрама Дучићу, Стеви Теодоровићу и другима, који Крстићевим неким иконама одричу „естетичност“ и „православност.“

— У своје време прибележили смо у месечном прегледу наше периодичне књижевности, да у „Самоуправи“ пише врсни проф. Светислав Вуловић оцену Кирстеова немачкога превода Његушева „Горскога вијенца.“ Та оцена је и прештампана из „Самоуправе“ с написом: Његушев „Горски вијенац у немачком преводу“. Из оцене дознајемо, да је из „Горског вијенца“ један одломак преведен на руски језик, а превео га Гребел у антологији „Поезија Славинџ“ (у Петрограду 1871.), осим што је 1884. у Бечкој Tribüne превела на немачки неколико одломака Мара Стратимировићева. Ово је у главном Вуловићев суд о преводу Кирстеову: „Г. др. Кирсте учинио је у овом погледу, што се више могло учинити, и ја бих желео: да се сва класична дела осталога света на наш језик преведу онако, као што је он превео на немачки Горски Вијенац. Његов је превод верно превађена слика, на којој се јасно види догађај, око кога се сав спев ниже, и добро распознаје облик свију јуначких и патријархалних лица и прилика у њему. И драперија је сва ту, и мисли владике песника све су ту, — негде јаче, негде слабије, али у опште све верно представљено.“ Што је Вуловић по гдешто приметио, да би ваљало додати или исправити, знаће без сумње честити преводилац употребити у своје време. Добит је од тога превода осим више других за нас и та, што је у њему коментар с Вуловићевим примедбама познј-потпунији. Дојако имадосмо једно српско издање с коментаром и то врло непотпуним и непоузданим, а од Ст. М. Љубише (1868., у Задру), који се не сме примити без „Примјетаба на Горски Вијенац“ од арх. Н. Дучића, Београд, 1870. До мало времена донећемо и ми један приказ тога превода из пера врла познаваоца нашега језика и књижевности.

Исправак.

Како смо од драгог нашег сарадника Мите Нешковића извештени, да он није добио никаква позива у Србију, то овим исправљамо глас о томе саопштен у 46. броју нашег листа на страни 1607.